

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1995
АВГУСТ
19
Зунай хүүлхаратчанхонин
харын 24
СУББОТО
гарагай 7
№155 (19249)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

Мүнөөдэрэй
шухала
асуудал

“НАЙРХАХА ЮУМЭН УГЫЛ ДАА”

Манай Улаан-Удын авиапредприятида гиимэ...
Улаан-Удын авиаторнууд иимэ хүндэ...
Мүнөө Баргажанай, Хурамхаанай, Бауитын,
Хийто-Байгалай, Яруунын аймагууд руу,
Тяньжинь хурттар “АН-24” түхэлэй
пассажирнуудые агаарай онгосонууд үдэр
бэш, харин долоон хоногтоо гурба
бүгэдэ нийдэнэ. Гадна урдандаа аймагай
хурттар нийдэдэг самолетуудай
амжалууд нэгдэхэдэ, мүнөө Баргажан-
Ханган, Багдарин-Нархата гэхэн замтай
байдаг байна. Энэмнай найрхаржа байхан
харин ороноймнай ажыхын бүхы
агаарай онгосонууд нийдэхэдэ болуулагдаха
болон болоо гэшээ.

Ушөө тиихэдэ самолет, вертоледуудай
хэрэгсэлүүд хуушаржа, эбдэржэ, холын аян
гарахань аюултай боложо, үсөөржэ
байдаг. Эдэниие захибарилжа запас частына
агаарай онгосонууд мэдээжэ болоһон
“Миг” гэжэ акционернэ бүлгэм бидэнэртэй
байдаг гэжэ, манай предприятида аргагүй ехэ
байдаг гэжэ үзүүлэн байна.

Тиихэдэ эдэнэрэй ашаар Хитад, Солонгос,
Япон руу болон бусад уласхоорондын шэнэ
агаарай онгосонууд нийдэхэдэ, манай предприятиин
хэрэгтэ горитой нэмэри оруулжа
байдаг болонхойбди.

Би өөрөө 1974 ондо Бугурусланай граждан
агаарай онгосонин училищи дүүргэжэ эрээ нэм. Абаһаар
ИЛ-14 самолёдой хоёрдохи пилотоор, удаань
командираар хэдэн жэлэй туршада хүдэлхэн
байдаг. Удаань ИЛ-14 түхэлэй самолёдой
хоёрдохи пилотоор, командираар, звеное
командираар хүдэлжэ ябахадаа, республикын,
агаарай онгосонин бусад областнууд, хизаарнуудһаа
гадаа, мүн Зүүн Сибириин, Алас-Дурна зүгэй,
Монголой Республикын огторгойн дуулиманда
агаарай онгосонуудые жолоодоо гэшээ.

Илангаяа БАМ-ай барилгын эхилхэдэ, манай
агаарай онгосонин лётчигууд, вертолётчигууд
агаарай онгосонин хэрэгтэ байхабди. Үдэрэй
туршада хоёр удаа нийдэжэ байгаа, олон
агаарай онгосонин пассажирнуудые, элдэб янзын ашаа
хэрэгтэ, арадай энэ ехэ барилгада туһалжа
гарнисаһанаа, бидэнэрэй хэмнайшье
агаарай онгосонин лётчигууд байдаг.

Угышые һаа, манай аха дүү Монголой
Республикын таряалан, сабшалан хорхой

Адууһа малда – элбэг тэжээл УРДА ЖЭЛЭЙХИНЭЭ ЭМХИТЭЙ

Бүхы дээрээ энэ жэлдэ аймаг соо олонхи ажыхынуудта үбһэ
хуряалга нёдондонойхиһоо хараа байса эмхитэйгээр,
ургаһатайгааршье ябуулагдана гэжэ тоолохоор.

Тусхайбал, үнгэрһэн жэлдэ энэ үедэ манайда 2000 гектарай
ногоон сабшагдаад, 1690 тонно үбһэн абтаад байгаа һаа, мүнөө
августын 15-най мэдээгээр эндэмнай 6 мянга гаран гектар сабшалангай
ногоон унагаагдаад, 50 шахуу мянган центнер үбһэн сомогдоо.
Ондоогоор хэлэбэл, нёдондонойхиһоо дүрбэ дахин ехэ бүдүүн
тэжээл бэлэдхэгдээ гэхэдэ болоно.

Сабшалан дээрэ мүнөө 40 һайса гаран звено хүдэлнэ. Тэдэндэ
200 трактор, 530 хүн ажыдаг. Илангаяа “Победа”, Хэрээтын,
Новосретенскын колхозуудта, Хёлгын совхоздо тэжээл бэлэдхэлгэ
яһала эмхитэйгээр, олон техникын болон зоной хабаадалгатайгаар
ябуулагдана.

Эдэ үдэрнүүдтэ зарим ажыхынууд силос даража эхилээ. Һүүлэй
мэдээгээр түрүүшын 15 мянга үлүүтэй тонно силос нүхэндэ хэгдээ.
Энэ хүдэлмэридэ оньһожоруулагдаһан 10 звено, олон техникэ, 100
гаран хүн табигданхай.

Гэхэтэй хамта бүхы юумэн өө мөөгүй һайн, зүндөө хүнгэхэнөөр
ябуулагдана гэхэ баһал аргагүй. Дутуу дунда юумэнүүд, шийдхэхэдэ
хүшэр асуудалнууд баһал байгаа ааб даа. Илангаяа мүнгэ танган
хашажа, техникын запас зүйлнүүдые, шэнгэн түлишэ тоһодолгын
хэрэгсэл дуран соогоо абаха аргагүй байжа, тухашаруула.

А. ЕФИМОВ, Бэшүүрэй аймагай
хүдөө ажыхын управлениин начальник.

ХОЁР ДАХИН ЕХЭ

Энэ жэлдэ сабшалангайнгаа ногооной муу бэшэ хада һараар
урид, гол түлэб июлин тэнһээ хойшо үбһэндөө ороо нэмди.

Тэрэнһингээ ашаар үнгэрһэн үе соо нёдондонойхиһоо ехэшье,
шанараараашье һайн үбһэ абаад байнабди. Мүнөө сабшала,
хуряалга дээрэ гол түлэб оньһожоруулагдамал нэгэ звено ажалаа
морёор хэдэг, үсөөхэн трактортай үшөө хоёр звено хүдэлнэ.
Түрүүшын звеное дүршэлтэй механизатор Михаил Витальевич
Бертунов хүтэлбэрилдэг юм. Тиихэдэ гол түлэб адуушад, малшадһаа
бүридэнэн звеное бригадир Найль Хайрулович Хайрулин даажа
абанхай.

Байгша ондо бүхы 800 гектар сабшалангай ногооо богони болзорто
сабшажа, хуряажа, хамтадань 12 мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэ
нөөсөлхэ зорилготойбди. Нёдондо малдаа эдоулжэ оройдоол 8
мянга үлүүтэй центнер үбһэтэй үбэлжөөндэ ороо нэмди.

Үбһэнһөө гадна, 800 гектарта таригдаһан силосэй холимог
ургамалнуудһаа һаяар хуряажа, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэжэ
эхилхэмнай. Тэрэнэй ургаса баһал муу бэшэ.

В. ПОЛУБЕНКО,
Мухар-Шэбэрэй хамтын “Родина” предприятиин ахамад
агроном.

СОНОСХОЛ

Байгша оной августын 23-да 10 сагта Номой байшангай талмай
дээрэ (Ленинэй гудамжа, 30) НОМОЙ ЯАРМАГ үнгэргэгдэхэнэ.
Элдэб янзын литература, хургуулин хэрэгсэлүүд, хуралсалай
номууд худалагдаха. Буряад Республикын олонингэдэ мэдээсэл
тараалгын хэрэгсэлүүдэй болон полиграфийн талаар комитет,
“Знание” магазин, хизаарлагдаһан харюусалгатай “Жангар” нүхэсэл,
“Библиоколлектор”, “Буряткнига”, “Рескоопкниготорг” болон бусад
номой яармаг эмхидхэбди.

Уран зохиолшодтой, поэдүүдтэй, уран зураашадтай уулзалганууд,
зурагуудай выставкэ-худалдалга, “Ангара”, “Наран гоохон”,
“Истоки” гэхэн арадай уран найханай коллективүүдэй концерт-
наадан яармагай программада ороно.

Эмхидхэлэй комитет.

УЧИТАТҮЫ, ТУАЧИЛСАТҮЫ

2-дохи нюурта. Үглөөдэр - Россин Агаарай Флодой үдэр. Б. Цыремпилов: “Холын замда үдэшэнэбди”. Е. Голубев: “Нутаршагүй зоригтой үетэмни”.

3-дахи нюурта. Агуу Илалтын 50 жэл. П. Арампилов: “Хуби заяатай хадаа...”. В. Токтохоева: “Зондо зүбыень ойгуулаха”.

4-5-дахи нюурнуудта. “Толи”.

6-7-дохи нюурнуудта. “Байгал шадарай нютагуудта” - амаралтын үдэрэй хуудан.

8-дахи нюурта. Нютаг нютагай һонинууд. Спорт.

Үглөөдэр - Россин Агаарай Флодой Үдэр

НУГАРШАГҮЙ ЗОРИГТОЙ ҮЕТЭМНИ

“ХОЛЫН ЗАМДА ҮДЭШЭНЭБДИ”

Хажуу таладаа “Мотом” - “Бурятия” гэж гоё хайханаар бэшгэдээн агаарай мантан томо “ТУ-154 М” түхэлэй онгосо нийдэлгын талмай дээр зогсоно. Энэмнай “Улаан-Үдэ - Москва” гэнэн маршрутдаар үдэр бүри агаарай дуулимда дэгдэжэ байдаг самолёдуудай нэгэн болоно.

Мүнөө хэсүү хүндэ сагай тохёолдоходо, республикын агаарай дуулимда самолёдуудай нийдэхэнь үсөөржэ эхилбэ. Нүүлэй үедэ Хяагтын, Сэлэнгын, Зэдын, Захааминай, Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Хориин болон бусад аймагуудта самолёдууд үсөөн нийдэнэ. Шалтагаанинь гэхэдэ, самолёт, вертолёдуудые заһабарилха запас частнууд дугадана, бензин, керосин болон бусад үнэтэй болоно.

Хүндэ байдалһаа боложо, Баргажанай, Хурамхаанай аймагууд руу нэгэ самолёт долоон хоногтоо дүрбэ удаа нийдүүлхэ баатай бологдоо. Мүнөө Багдарин - Нарһата, Таксимо - Хойто-Байгалай, Аха - Түнхэнэй аймагууд руу агаарай онгосонуудые нэгдэхэжэ ябуулнабди, - гэжэ Улаан-Үдын авиапредприятияин директор А. П. Абашеев хоёрэнэ.

Авиапредприятияин заһабариин-техническэ албанай хүдэлмэришэд, технигүүд, инженернүүд хүтэлбэрилэгшынгоо хэлэһэниие олон тоото баримтануудаар тодорүүлна. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Баргажан - Хурамхаан гэнэн маршрутдаар нийдэхэ агаарай онгосын моторой нэгэ зүйлэй хэрэгһээ гараһан байхадань, техник, инженер мэргэжэлтэй Сергей Бадмаев, Баир Аюржанаев хоёр түргэн

доронь заһабарилжа, тэрэ үдэр агаарай дуулим руу табина һэн.

— Манай халаанай хүдэлмэришэд, технигүүд, инженернүүд аян замда гараха самолёдуудай бүхы түхээрэлгэнүүдыень наринаар шалгадаг. Эбдэрһэн байгаа һаань, түргэн заһабарилха, үгы һаа, ээлжээтэ нийдэлгэ болжуулха ушарнууд али олоор үзэгдэнэ, - гэжэ техническэ шалгалта хэдэг таһагай инженер Баир Аюржанаев техник Сергей Бадмаев хоёр хэлэнэ. — Эдэ бүгэдые усадхаха хүдэлмэрилэгшэд дүрбэн халаанда хубаараад хүдэлнэ.

С. С. Шатаев, В. И. Пляскин, Ф. П. Кокориний, Ф. П. Серых гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг энэ дүрбэн халаанай хүдэлмэрилэгшэд, технигүүд, инженернүүд ажалаа гарайнгаа табан хургандал мэдэхэ болоһон түрүүшын гарай мэргэжэлтэд гээшэ. Тэдэнэр далита онгосонуудаа агаарай дуулимда табижа, тэдэнэйнгээ агаарта гараһаа эхилээд, баазедаа хүрэхэ ертэринь, хёрхоор адаглан хаража шалгадаг мэргэжэлтэд гээшэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: шэнэ түхэлэй “ТУ-154 М” аян замдаа мордохынгоо урда тээ. Авиапредприятияин авиаторнууд (зүүн гарһаа) Ми-8 вертолёдой 2-дохи пилот А. Р. Маслов, Ан-24 самолёдой командир М. М. Попов, Ми-8 вертолёдой механик-инженер Ц.Д. Ж. Тумуров.

Авторай фото.

Балшар бага наһанһаа ханилһан нүхэртээ хахасаад байхадаа, сугтаа үнгэргэһэн үдэрнүүд, дууһахагүй манай хөөрэдөөн ходел ханагдадаг.

Миний нүхэр Николай Лимонов богонихон наһа эдлэбэнь, олон юумэ үзэһэн юм. Үхибүүн ябаха хаһадаа огторгой өөдэ хаража, хайхан бодолдо эзэлэгдэдэг һэн. Юуб гэхэдэ, эгээл ехэ наһааниинь лётчик болохо хүсэлтэй бэлэй. Тиймэһээ сэрэгэй албанай нүүлээр лётно училицида ороһон юм. Харин нэгэтэ хорилгын үедэ ехээр гэмтэжэ, ханал хүсэлынь бүтэхэ аргагүй болоо һэн.

Эмшэлүүлһэнэй удаа Николай Лимонов түрэл хотоёо бусаха гэжэ шийдээ. хайхан зантай, олоной ханаха харбайха хүн байхадаа, зугааша, үнэн зүрхэнһөө зондо хандадаг һэн. Улаан-Үдынгөө ЛВРЗ ерэхэдэ, үнөөхил олоной ажалда оролдосотойгоор хабаадалсаа. Хатар нааданда бэрхэ байжа, танилнуудаа, нүхэдөө уран хайханай ажалда элсүүддэг һэн.

Үетэн нүхэдэйнгөө дунда эгээл хүхюу, дорюун абари зантай бэлэй. Улаан-Үдын 40-дэхи дунда хургуулида пионервожатаар хүдэлһэн юм. Бүхы амаралтынгаа хаһа үхибүүдтэй лагерьта үнгэргэдэг. үдэшндөө хүдэлмэришэдэй хургуулида һурадаг, ехэл сүлоогүй һэн. Тухашарма хэрэгүүдэй үедэ зайлахын аргагүйгоор шэрүүн үбшэниинь оор тухайгаа мэдүүлжэ эхилээ. Улаан-Үдын эмшэд ямар үбшөөр үбдэһэнь элирүүлжэ шадахагүйдөө, Москва хотодохи Бурденкын клиникэ эльгээгээ бэлэй.

“Бэеынь хайжарха адаглагданагүй” - гээд тобшолоходонь, арадай эмшэдтэ, эдитэй шэдитэй хүнүүдтэ хандабашье, туһа болоогүй. Хэдэн операцияин нүүлээр нүдэниинь муудажэ эхилээ. Нохор болохоёо байһанаа мэдэхэдэ, нэгэ хэды үдэр соо Брайлиин гуримаар нохорнуудай уншадаг шриффт шудалба. Нүдэнэйнгөө һуладажа, наһандань мүнхэ харанхы болоходо, Николай Островскийн “Булад яжа хатуужааб” номые түрүүшынхэе хургаараа уншаһан юм. Үбшэниинь хүжэржэ, хүлнүүдынь хүдэлхэ аргагүй болоо һэн.

Иимэ хүндэ сагта, дууһахагүй зоболоной үедэ, ухаан сэдхэхэдэнь элдэб бодол мүнделөө һэн бээ. Харин “тэсэһэн хүн шадаха, тэмсэһэн хүн илаха” гэлэндэл, Николай Лимонов үбшэнөө тэсэжэ, ами наһанайнгаа байдал удха шанартай, зондо хэрэгтэй болгохо гэжэ шийдээ.

Үе сагай нэлгээн соо үдэр бүри бэээ хорижо, турнигта аһалдажа, упражнени хэдэг байгаа. Үбшэнтээ тэмсэжэ, хоёр-гурбан алхам хэхэдэ, урма зоригоор халидаг бэлэй.

Үлэһэн бүхы наһандаа үбшэнтээ тэмсэхэдэ, нэгэтэшье уйдаһан, гажарһан хэбэр үзүүлэнгүй ябаа ха юм даа.

Лимоновой түрэлхидэй гэр хэдэн жэлэй туршада үеын

нүхэдэй хани бариса мэтэ байгаа. Энэрхэ Илья Степанович Степановна хоёр дүнгэн абажа, хандасаараа ханал тэгшээдэг бэлэй.

Гэбэшье Николай өөрөө олон хүндэ гээшэ. Энэ хүбүүнтэй уулзаһан хүнүүд зом байгаа. Зээ Люда хүршэ үхибүүдтэ аргаараа туһалжа, түрүүшын амжалта омогорхотод бэлэй. соогоо иимэ ушарнуудые гэмдэһэнэ.

Номдоо муугаар үхибүүдые багшанар Лимоновтой уулзуудан Гансата бэшэшье энэхүнтэй дүтэ танил хонирхолтой юмэ зуураа, хүн бүхэнэй ондо ондоо, хүшэр байдаг гэжэ ойлгоһон

Түрэл комсомолой аша хүнтэй танилсажа, хүхюутэй болоо һэн ай барилгашад Н. Лимонов өөһэдэнь бригады абажа, урмашуудан Гэртэһээ телефону танилнуудтаа барилгашадай захирал соонь бүтээдэг Комсомолдо яба сага дүүрэхэдэ, парин билет гэртэнь, соонь хүндэтгэһэн

Хэбтэринь байгаа багахан мэдээсэлүүдые газетэдэ бэшэхэ. эсэгынгээ хонинуудые, уг гарбал заводойнгоо барилга гоёор бэшэжэ эхилээ. би Колидо наһанай тухайгаа дэлгэрэнгүй наһани, хонирхолтой гэжэ хэлээ һамби хөөрэдөөнэй нүүлээр бэшэхэ зорилготой Зарим хэбэгүүдын Бурятии

волилогдоһон, раи дамжуулагдаһан байжа. Лимонов хэблэгдэһэн гартаа барижа үзэнги бараһан юм. “Комсомольская правда” заводой журналистнуудай Колин туужа “Зураскаа” гэжэ нэр хэблэгдээ бэлэй. Николай Островскийн нэрэмжэтэ Уран зохёо бүхэсоюзна конкур шангаар тэмдэглэдэ Олон уншагшадтай баярай үгэнүүдые Колидо хэлэһэн сэхээр дүүргээдэ һэмди.

Нийслэл хотын гудамжаар моодон ноогоорно, холын Лимоновой нэрэ тамарна. БАМ-да Гоуджекит поселогтой Лимоновой нэрэ түүхэтэй. Огторгой нийдэхэ зоригтой наһа бараашье тухай хайхан зүрхэ сэдхэхэдэ

УХАЛНАН АЙ ЗЭРГЭЭР — УРГАСА

Хүйтэн нютагай үнинэй луговод Тимофей Тимофеевич Борисов жэлбүхэндэ, ямаршье уларилтай байг оорэгүй, хабарын сабшалангаа баатагүй хоёр дахин хайса уһалдаг юм. Тэрэнэй ашаар лэ жэл бүхэндэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 25-28 центнер үбһэ ургуулжа абадаг.

Һаяшаг тэндэ ябахадамни үбгэжөөлэй даадаг сабшалан дээрэ олон трактор, машина обоордожо, үбһэ хуряалгын хүдэлмэри хүхинэжэ байгаа

Эндэхээ яһала ехэ үбһэн абтаха даа. Мүнөө ногооень сабшажэ, хайса хатаагад хуряанан газарһаа гектарай 27-28 центнер үбһэн абтана. Үшөөшье дээшээ ургасатай газар бии. - гэжэ бригадир И. В. Мясников хэлээ һэн.

Луговод үбгэн Т. Т. Борисов баһал эндэ хамһалсажа, һури нуруулха, хог тармаха гэхэ мэтые оороо хиһан харана. Тэрэнэй уһалһан сабшалан дээрэ оньһожоруулагдамал хоёр звеногой механизаторнууд И.

С. Афанасьев, И. А. Борисов, И. Г. Рокочий, А. З. Васильев, А. Е. Родионов болон бусад үбһэ сабшана, хуряана.

Нүүлэй мэдээгээр “Искра” колхозой үбһэшэд хамтадань 6 мянга үлүүтэй центнер үбһэ хуряжа абаад, хараалһан түсэбөө хахадһаань үлүүлээд байна. Тэрэнэйн горигтой хуби луговод үбгэнэй уһалһан сабшалан дээрэхэ абтаа.

С. ТЮЛЮКИН.

ТОЛМИ

ЭНЭ ХУУДААНДАМНАЙ:

☞ Үндэртн наадан тухай бодомж

☜ Холын айлашдай бэлиг.

☐ Уран шүлэгтэй долгин дээрэ

△ Арадай аман үгын абдарһаа

Улаан-Үдэ хотын соёлой болон амаралтын паркын хаана оршодог тухай республикымнай зон тухайлхал ааб даа. Харин бүри һүүлэй үе тухай мэдэхшьегүйдөө болохо. Тээд тэрэ үндэһэтэй байха. Ушарын гэхэд, урданайхидал адли юмэн хотын парк соо үзэгдэхээ болинхой. Эндэ һая уулзаһан хоёр эхэнэрэй хоёрэдөөн тухай хэлэхэдмни, ойлгосотой болохо бээ.

— һанана гүш даа, тэрэ хүдөө ажахын техникумдэ һуража байһан үеһемни, аа? — гээд шуранхан янзын эхэнэр хурсахан нюдээ ялалзуулан, нүгөөдөө хандана. — Багшанарай институтдай эдэбхитэд, тиихэдэ хүгжэмэй училищиин хүйхэрнүүд, тэрэ тоодо шишье, хуу булта суглардаг һэнта. Тэдэнэй дундаһаа мүнөө Аюша Данзанов мэргэжэлтэ дуушан болонхой ябадаг лэ даа. Ямарханаар ёохорлодог гэшэ һэнбидеэ! Аюшын хоолой һоолдэхэ гэжэ үгы даа, үглөөгүүр болотор дуулахаар бэлэн байгша һэмнай. Хүгжэмэй училищиинхидтэй адли хатарха, дуулаха хадаа хүдөө ажахынхидтэй (үшөө маанашье шэбхэшгэд гэлсэхэ) шангахан лэ байгаажабди. — гээд "бидэбди" гэгэһишүү шарай харуула.

— Дулаан болоходо, одоол сэнгүү ханамнай ородог һэмнай. Энэл горсад соо үдэшин харанхыһаа үүр сайтар гэхээр ёохорлогшо бэлэйди даа. Түнхэнэй ёохорто би ехэл дуратай һэм.

Түнхэнэйгөө түлээндэ Тэргэтээ хоюулан Тэрэл һүнийн нааданда Дүүхэйгээ хоюулан...

гээд лэ хүнды боошхын хүнхинһэндэл абяа гаргаад лэ, толгой тархияа халта һэжэн татаад лэ, түнхэнэйхид ябаһаха даа. Баһашье абьяастайгаар хатардаг бэлэй. Ши восток ёохортоол ябагша һэнши, һананаб, — гэнэ.

— Манайхишни дараухан гоё юм ааб даа. Тархи хазагануула юмэн байхагүй. Батим хүдээрөө барисалдаад лэ:

Тохомой шэнээн газарта Тойрон байжа хатарая. Толгой тархиин гоёолто Хантир шэнтир хатарая...

Үгышье һаа: **Малгайн шэнээн үүлэнһээ Манан унаха хэбэртэй. Манаар ябаһан ахайһаа Зугаа гараха хэрэгтэй...**

гээд лэ таташахадамнай, ондоо дүхэригэй ёохороорхин орожо манда ердэг бэлэй, — гэжэ энэ түхэр харюу бариба янзатай.

Иимэрхүү хөөрэдөө шагнажа һуухадаа, дуутайхан байха аргагүй байгдаба. Шарайшаан харахадамни, нэгэ үеын зон хэбэртэй байхаһаа гадна, дурсаһан дуунуудыень хуу мэдэхэ байжа, шэнэ гараа баршалдажа бодоод, ёохорлошохо дурамни хүрбэ. Тэрээн тухайгаа шэнэ танилнуудтаа хэлэжэ, одоол "буха ехэ" гэдэг хөөрэдөө дурсалга эхилбэбди. Тээд хэды ехээр ёохорлохоёо һанашье һаа, һананаһаа хаана абахабши,

Дурсалга

ЁОХОРЛОДОГ ҺАЙБДИ ОЛООРОО

хайшаа онохобши?!

"Фольклорно ансамбльда яага юм" гэжэ нэгэн харюусажа болохо. Зүб. Тээд тэрэмнай ямар нэгэн хэмжээ ябуулгада зориулагдажа үнгэргэгдэдэг лэ ха юм. "Малтаа", "Урвал", "Тоонто" гэхэ мэтэ шэлэн тиимэ ансамбльнууд бии ааб даа. Б э р х э н ү ү д э э р, шадамархануудаар наададаг, юунышье гэхин аргагүй.

Зүгөөр ямар нэгэн журин урда бэшэ, зорюута хаража, ажаглажа һууһан зонойшье урда бэшэ, харин оорынгоо сэдхэл хангажа, дуран зоргон соогоо дуулажа, найгажа ябабал (урданайхидал адляар), хүнүүд үлүү һайнаар амарха һэн ха.

Тээд нийслэл хотымнай гол парк соо, мүн ондоо тээшье, иимэ эрхэ байдал олохо шадахаа болиһомнай харамтай лэ, нүхэд!

"50-яад - 60-аад онуудта гайхалтай гоёхон ёохорнууд болодог һэн. Гэрэйнгээ сонхонуудые зорюута слээд, ёохорой дуунуудые шагнажа хэбтэдэг һэмди", — гэжэ 1-дэхи интернат һургуулийн багша байһан Е. Г. Протасова һая хөөрөө һэн.

Уданшьегүй, ёохорһоомнай байха түрэл хэлэнэймнай хоригдожо эхилхэдэ, юмэн замхаа бэлэй.

Нэгэ үедэ С. Ф. Мироновагай тус паркын дарга болоод байхада, ёохорой талмай һэргээгдээд, хүдэлмэри яһала хэхэ һэдэлгэ гаргагдаһан юм.

Владимир Гунзынов түрүүтэй ёохоршод тусгаар томилогдожо, хүхинэхэ һэдэлгэ хэһэн аад, саашаа бираагүй бшуу. Юундэб гэхэдэ, зомнай ёохоройнгоо дуу мэдэхгүй байшоо. Мартахань марташье юм бээ. Богонёор хэлэхэдэ, тэрэ һэдэлгэһээ һайн үрэ гараагүй.

Олонитын хабаадалгатай ёохорой хаһа дүүрээ һэн.

Тиигэбэшье тон мүнөө, бүхы буряад үндэһэн ёһо заншалай һэргэжэ байһан үедэ, дүхэригтэ ёохорнай һэргэхгүй гээшэ гү?!

Ямар нэгэн хэмжээ ябуулгын ёохор нааданууд хэмэл хадаа хэмэл лэ байнал даа. Арад зонһоо, олоной хабаадалгатай һайн дуранай ёохорһоо эхитэй һаа, тон һайн байгаа.

Тиихэдэ энэмнай заабол хотын энэ парк харадаа абаһан асуудал бэшэ. Тэндэ, үнэнииень хэлэхэ болоо һаа, тааруу газаршье үгы. Тэндэ ородой хүмэ хүдэлдэг болонхой. Тэрэһидэ хабаатай эдэб түхээрэлгэнүүд баригдана.

Үшөө тиихэдэ сагай эрилтын ёһоор коммерческэ байгууламжанууд бии. Зүгөөр хэдэн жэлэй саана олон байһан хүүгэдэй наадануудһаа 3-4-ниинь лэ мүнөө хүдэлөө болон. Юрэнхы дээрэн хэлэхэдэ, энэ парк ёһотой эзэгүй юм шэнги. Эзэдын - архиин шэл шонхор суглуулан, бээ хэхэ газараа олохо ядаһан хүнүүд ба ээлжээтэ "баатаршалгадаа" бэлдэһэн һэжэг түрүүлмэ залуушуулай бүлэгүүд...

Хатаһан, хухарһан модод, бог шоройдо дарагдаһан ногоон, анхандаа уһадамжуудай байһан соргонууд - иимэл даа тэндэхи бодото байдал. Хариндээд үедэ нахис хотос хатаралдадаг, хоолойн шалаа гаргадаг байһан талмайгаа хаанашьеһыень тэдэ гурбан тухайлхаяа болёод байгаа һэмди.

В. ТОКТОХОЕВА.

АЙЛШАД ХАТАРБА

Үнгэрһэн амаралтын үдэр республикымнай нийслэл хотын талмай дээрэ "Французское рондо" гэжэ нэрлэгдэһэн фольклорно хатарай ансамбль концерт-наадая харуулаһан байна. Архы фольклорно шэглэлтэй гурбан коллектив уран бэлигтэ дэлгэһэндэ сугларһан зонойе һонирхуулба.

Нэгэ бүлэгийн Зүүн Пиренейһээ ерэнһэн каталонско бүлэгийн Хоёрдохинь Франциин тэг дундахи провинциһаа ерэнһэн байһан Харин гурбадахи коллективынь зүүн-хойто Эльзас нийслэл тоонотой юм.

Гэбэшье мүнөө эдэ артистнууд булта Парижда ажаһуудаг, булта хатарха дуратай мэргэжэлтэ бэшэ артистнууд юм.

Эдэб мэргэжэлтэй эдэ зоной дунда медсестраһаа эхнэ Франсын министерствын хүдэлмэрилэгшэ хүрэтэр бии. Бүлэгүүд бээ даанхай байдалда ороод, өөһэдэһөө мүнгоор хайртай байна.

Ээлжээтэ амаралтынгаа үедэ олон гоото концерт-наада түрэл Францаараа, мүн харин ороонуудаар гастрольдо ябадаг. Энэ ансамбль манай республикын Арадай уран бэлигтэй урилгаар ерээ.

Концертыеень хараһан зон француз арадай уран бэлигтэй соёлой баялигтай танилсаха аргатай байба. Хатар бүхэниинь һайхан, дабтагдашагүй шэнжэ шанартай. Буряад ороной хүн һайхан дуу, хатаргаа харуулаха гэжэ Франциин һайн дуранай артистнууд ехэ оролдоо гэжэ тэмдэглэхээр.

М. ШАНТА

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Улаан-Үдэ хотын Советүүдэй талмай Франциин фольклорно ансамбльнууд уран бэлигтэ харуулаһан. Авторай

Аман үгын абдарһаа

УРДАНАЙ ШОГ ЁГТО ДУУНУУД

Ташуур бүрэтэй гэнэ гүш даа,
Тантал голдой бургааһан.
Танилтайхан гэнэ гүш даа
Тархиин халуунтай баарһаниинь гү?
Хулһан бүрэтэй гэнэ гүш даа,

Хоолойн голдой бургааһан.
Ханилсантайхан гэнэ гүш даа,
Хахадай халуунтай баарһаниинь гү?
Архирэйн ташаагай далангаар
Алганын тархи шохогод гээ,
Архирэйн ташаагай

басагадууд
"Абын" гэжэл һиндагас гээ.
Эргэнэл Архирэйн далангаар
Омолийн тархи шохогод гээ.
Эргэнэл Архирэйн басагадууд
"Абын" гэжэ хондогос гээ.

Харсагал ябаһанаа хубилжа,
Хададаа донгододог хүхы болоно.
Ханилжал инагхан ябажа байтараа,
Хахасаад ябадаг үе болоно.
Арьяаган ябаһанаа хубилжа,
Агууладал донгододог хүхы

болоно.
Аргагүй инагхан байтараа,
Алагасаад ябадаг үе болоно.
Ажалай болон ветеран, манай штатна корп. Даша Очир ДАРМАЕВ суглуулбар

Уншагшад аймнай туршалгаһаа

Бата Мүнхэ Дамбаевич Гончиков 1947 ондо Мухар-Шэбэрэй тагай Галтай тосхондо түрэнэн юм. Хошуун-Үзүүрэй дунда сургуулида нуража ябахандаа, тэрэ шүлэг бэшэжэ эхилээ.

Бата-Мүнхэ Дамбаевич энэ шуналаа мүнөөшье орхёогүй эрхэмүүдээр. Бата-Мүнхэ Гончиков мүнөө Мухар-Шэбэртэ эрхэм түбэй директорээр хүдэлнэ. Гурбан дуунай автор.

Бата-Мүнхэ Гончиковой һүүлэй үедэ бэшэһэн шүлэгүүдые танай тургалта толилбоодни.

Бата - Мүнхэ ГОНЧИКОВ

Хоёр ехэ хүсэл

Түрэй тодхор
Сэлин ерэхэдэн,
Соншон унахадаш—
Түрэй.
Түрэйш
Тоншон ороходонь,
Түрэйш нэргэн бодоходош—
Түрэй.
Түрэй бабагша
Түрэйдоош бариһанаа,
Түрэйраадш абаһанаа
Түрэйш арайхан.
Түрэйш зоболго
Түрэйш үлхэнөө,
Түрэйш золгоһоноо
Түрэйш гайхан.
Түрэйш нимэхэн
Түрэйш дэлхэйдэ
Түрэйш эзэлһэмнишье
Түрэйш энхэргэн
Түрэйш шамхандаа

Эжэлүүдгүй уяржа
Дурлаһамнишье байхан.
Эрхэһэ наран
Ээлжээтэ үдэр ерэхэдээ,
Элшээрээ игажа, энхэрхэн
байхан.
Намжархан дуран
Нансалха хүсэл ехэдэхэдээ,
Найдал, этигэл эрхэһэдээ
байхан.
Шинии һанал,
Минии хүсэл
Шарьяхан булагтал
арьялаал хаа, байхан.
Минии һанал,
Шинии хүсэл
Шэнэ аялгаар ханхинаал
хаа, байхан.
Хоёр һайхан хүсэнэй
Хоёр ехэ хүсэлэй
Хэзээ нэгэ эбсээгүй һань,
гайтай.

Хоёр һайхан дуранай,
Хоёр ехэ зүрхэнэй
Хэзээдэ нэгэ хабасаагүй
һань, уйтай.
Һайн юмье
Һайшаан үргэн ябаханда,
Һааригүй һаруулан,
аятайхан байна.
Мартагдашагүй юмье
Мушхажа зосоогоо эбхээд,
Мунхаглажа ябахань
харатайхан байна.
Дурсагдаал хадаа
Дууджа шэхэндэш ошохо,
Даажа, сэгнэжэ абаарай,
нүхэр.
Хэлсээл хадаа
Харатайгаар, буритайгаар
хабжаганаха
Хагзалангүй хүлисэжэ
шадаарай, нүхэр.

ХУБИИМ НЭГЭ ҮЗЭСХЭЛЭН

Түрэй нара— һажанан дайдым һажууһан,
Түрэйш шамайе, сэдхэл зүрхээс хүдэлгэн.
Түрэйш һүниин аажам арюун амисхал
Түрэйш зүрхым хүбэлзүүмэ үзэсхэлэн.
Түрэйш ажаг ажалниа гүмэн арадни
Түрэйш ажабайдалай ороодо
Түрэйш бээ ажаггүй хүдэлжэ эсэнхэй,
Түрэйш баала, баарһадни амаржа унтанхай.
Түрэйш хуагхэ халуун сэдхэлтэй,
Түрэйш хөөршөөхэ һанаа бодолтой.
Түрэйш бүхэн хубидаа аза талаантай,
Түрэйш абагадаха һаруулан найдалтай.
Түрэйш ябашье амидарал ажабайдалнай
Түрэйш дэлхэйн ара далдалан оробо ха.
Түрэйш элһөөр, төөриһөөр, тамиргүй байдалай
Түрэйш һуудалай оноо харан ошобо ха.
Түрэйш хүдэлмэри, одоо даа, дуранай,
Түрэйш ажабайдалнай арьбатай,
Түрэйш дүү арад зомнай эбтэй,
Түрэйш жаргаабди, һанахада, аятай.
Түрэйш жамаар зоной хуби алдаржа
Түрэйш байдалай талархые амасаха,
Түрэйш хууданан бусашагүй ирагдаба,
Түрэйш аашалха ноёдой хаба харагдаба.
Түрэйш байна даа, гайхажа ханалгүй,
Түрэйш мэдэрһэн арадни эрьюутэй,
Түрэйш алганта сагай этигэл найдал һураггүй,
Түрэйш сая гэдэргээ олин шэдээтэй.
Түрэйш эмтэйб даа хуули хубидаа буршажа,
Түрэйш тобдог һанаа бодолдо абтажа,
Түрэйш муугаар ашатын буян алдажа,
Түрэйш жаргал, амар байдалаа алдаханда.
Түрэйш эрдэни— һажанан дайдым ээндэмэни,
Түрэйш амархан сэгээн гэрэлээ сасанхайш.
Түрэйш шотагайм шэмэг һайхан үзэсхэлэн,
Түрэйш һүүдэр шэггүй болгон һаргаанхайш.
Түрэйш баталан түмэн жэлнүүд үрдилдэн,
Түрэйш соогоо һайтай, муутай үнгэрөө,
Түрэйш замбин одо мүшэдөөр үрдилдэн,
Түрэйш томотой вара дабшанаһ зүргөөрөө.
Түрэйш эрдэмэни— сээжэ соохи сэсэгни,
Түрэйш шамайе сэдхэл зүрхөө хүдэлгэн.
Түрэйш һүниин аажам арюун амисхал—
Түрэйш аяшаһан хубиим нэгэ үзэсхэлэн.

ИНАГТАА

Үүрэй хираанай үнгэтэн
байхада,
Үерхэн дуранай үлгэдэн
абаханда,
Унтариинш зөөлөниие
эльгэлэн тухайлаб,
Уралайш дулаае амталаад
абана.
Бууралхан талым жэгүүртэ
шубуун—
Борохон булжамуур аялгаа
татана.
Батаар халданан дуранай
халвун
Бурьялан сэдхэлым
баяраар хангана.
Хабарай эртын ургы
сэсэгүүд—
Хүлгэһэн ухаанайм баглаа
бадагууд.
Ханилһан шамдаа
зорюулан үгэнүүд—
Халуунхан дуранайм
харьялаа булагууд.
Аажам тэнюун арюухан
үглөө
Аглаг таладаа алхалан
ябанаб.
Анханай илдамхан
шамхандаа шүлэгөө
Алтанхан наранай элшээр
заланаб.
...
Агшангын адагаар
Улаалзайн дундуур
Аялан үнгэрһэн үемни.
Хүхын дуунай
Хаһада шэнхинээд,
Хонгёо дуулаһан
Хүхюун энэ һанамни
Аалихан залирһаар,
Ажалай дундуур
Ажабайдалай
Ара далдалан орохош гү?
Хүн түрэхөөр
Хүнды сээжын уудамар
Хүлгэн хүхихэ
Хабагүй ошохош гү?
...
Хүн хүн өөрын
Өөрсэ һанаа бодолтой.
Өөдэтэй, өөдэгүйшье
Өөрын оноо харасатай.
Онохошье, олохошье
Онсо ехэ талаантай.
Дурлахашье, дурсагдахашье
Дүүрэн сагаан сэдхэлтэй.
Унахашье, ургахашье
Ухамайхан ухаатай.
Хаба соогоо,
Хаһа соогоо шадалтай
Халуун хани
Харюусалгатай нүхэдтэй.

Дэлхэйн арадуудай онтохонуудһаа ХАНДАГАЙН ХОНШООР ЯАХАДАА УТАБ?

(Тыва арадай онтохон)

Нэгэтэ хандагай үхэр огдой гэжэ ойн бишыхан амигантай боосоо хэбэ. Үхэр огдойнь хэлэбэ:
—Зунай сагые һунаажа, хоёр дахин уга болгохо хэрэгтэй.
Хандагай буруушааба:
—Үгыхэн даа! Зунай сэг гээншэни һөөл юмэн бэшэ. һоно, батаганаанһаа хоргодожо, газараа оложо ядахаш. Зүниие огто үгы болгоошье хаа, хамаагүй.
Үхэр огдой ухаа алдажа:
—Ходо үбэл байһанайнь юуб?! Саһан хүр соогуур ябашашье шадахагүйлши! Хүн

шамайе саһандээрэ бэлэхэнээр оножо, буудажархихал!
—Аа, үшөө тиихэбши?! Үхэлым хүлээнэлтэйш?!—гээд хандагай сухалдашаба. Үхэр огдойе гэшэхэдэнь, һуулынь лэ хабшагдаад, нүхэндөө орошобо.
Хандагай хамараа һарналзуулан, нүхэ руу хараад лэ, үхэр огдойн нүхэнһөө бултайхые хүлээнэ. Хүлээ-хүлээһээр, хоншоорын уга гэгшын болошобо.
Харин үхэр огдой тэрэ саһаа хойшо һүүлгүй юм гэлсэгшэ.

Б. ДЫМБРЫЛОВА
буряадшалба.

Үхибүүд тухай хөөрөөн

Д. ОШОРОВ

БАДМА НОЁН ХОЁР

Табатай Бадма эжыгээ дахажа, ажалдань хаа-яа ерэдэг юм. Таһагай эхэнэрнүүд сай шанажа, үдын хоол баридаг байба. Нэгэтэ таһагайнь ноён столоводо ошонгүй, тэдэнэртэй үдын хоол барилсахаяа, столдо һуулсаба. Бадма хүбүүнэй сай ехээр уухынь адаглаһан ноён:
—Ши, Бадма, бишыхан аад, сай яагаа ехээр ууна гээшэбши?— гэжэ гайхан хэлэбэ.
Халуудатаргаа сай уужа һууһан Бадма:
—Би түргэн ехэ болохоёо сай ехээр уудагби. Төрд ши сай багаар уудаг байгаа ёһотойш. тиимһээ дэһнээ ургангүй, хажуу тээшээ боошхо бодотороо бүдүүрээ ёһотойш!— гэжэ тоб бан хариуцаба.
Табатай хүбүүндэ боодһон ноён амагдаа уһа балаһагдаал, аб аниргүй үтэр түргэн газарһаа гаража ошоһон юм

РЕДАКЦИИН АРХИВҺАА. СССР-эй арадай артистка Л. Сахьянова Россин арадай артист А. Павленко хоёрой гүйсэдхэнэн хатар.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ОНЬҢОН ҮГЭНҮҮД

ЭРДЭМ БЭЛИГ ТУХАЙ

Эрдэм бэлиг— Эрдэмгүй хүсэн.	Эрдэмэй дээдэ—ном, Эрхимэй дээдэ—эб.
Эрдэм бэлиг хэмсэлээр	Бусалһанһаа ама хүрэ, Бууралһаа үгэ дуула.
Эрдэм жаргал	Тэмсэлээр
Эрдэм ...	Сээжын хүсэн Сэрэг зоние диилэхэ, Гарай хүсэн Ганса хүниие диилэхэ.
Эрдэм үлүү	
Эрдэм үгэ ...	

байгал шадарай нюотагүүдт

Нийслэл хотын Революциин талмай дээрэ "хургуулиин яармаг" боложо байна. Эндэ гол түлэб хургуулиин наһанай үхибүүдэй үмдэхэ гутал, хубсаһан, хуралсада хэрэгтэй зүйлнүүд, учебнигүүд болон номууд худалдаанда табигдаа. Улаан-Үдэ хотын "Түбэй универмаг", "Туяана" акционернэ бүлгэмүүд, "Библиоколлектор", "Наран", "Буряткнига" нэгэдэлнүүд, "Юбилейный" гэхэн худалдаа наймаанай байшангай акционернэ бүлгэм энэ яармагта хабсадаба.

Эд бараагаа дэлгээһэн элдэб киоскнүүдэ тойрон ябажа, сэнгүүдэнь хараһамнай, айхаар үнэтэй. Хараад үзээл даа. Жэшээнь, юрын 18 хуудаһатай тетрадь 500 түхэригһөө 1500 түхэриг хүрэтэр сэнтэй байха юм. Ямар хадаа 1500 түхэригтэ юм гэжэ наймаашанһаа асуухадамни, "Испаниһаа асарагдаһан гэшэ аабза" гэбэ. Гадар таладаа Уолт Диснейн мультфильмүүдэй геройнуудай үнгын зурагуудтай хадаа гү?.. Ацебингүүдэй сэн 2500-3000 түхэриг үчүбэ учебнигүүд олонхидоо 7-9 мянган сэнтэй. "Библиоколлектор" АО-гой дурадхаһан туршалгын учебнигүүд—бүхыдоо 4 юм—

аяар 27000 түхэригтэ! "Математика" гү, али "Естествознани" гэхэн номуудыень нэгэ-нэгээрнь абахаяа һанабал, 6750 түхэриг түлэхэт. 5-дахи классай литературыин учебник аяар 12 мянгангата. Англи болон немец хэлэн аһаар хүүгэдэй уншаха номууд (гоё зурагуудтай) олон байна.

Хэрбээ хүүгэдэ уран зурагта хургахаяа һанабал, олон үнгын фломастернуудһаа, шэрэ

Фоторепортаж

"ХҮНЖЭЛЭЙНГӨВ ХИРЭЭР ХҮЛӨВ ЖИИХЭ..."

будагууд болон биирэхээ бүридэһэн "Эдир уран зурашад" гэхэн комплектыг түлөө 45000 түхэриг түлэхэ болонолта даа...

хургуулиин наһанай хүүбүүн басаган хоёроо дахуулан эхэнэртэ дүтэлжэ, сэнгүүд ямар бэ, дилэжэ абахар юумэнтнай олон гү гэжэ асуубабди.

—Нүхэрни гурбадахи һараяа салин абанагүй. Минни салин 300 мянган түхэригтэ хүрэдэггүй. Эдэ хоёртоо зарим учебнигүүдэ, тетрадынууды абаад лэ, хубсаһан сооһоо шэнэ самсанууды, үнэгүйень шэлэжэ

абаха аргатайлбидаа. Хүүбүүндээ шэнэ костюм хараашалһамни, 130 мянганһаа эхилээд, 150 мянган хүрэтэр сэнтэй байна. Айхаар сэнгүүд лэ! Эндэ нимэ үнэтэйгөөр абахын орондо түбэй дэлгүүр дээрэхэ 55-65 мянгаар хитад костюм абабал дээрэ ха,— гэжэ тэрэ эхэнэр харюусаба.

Зүб даа, "хүнжэлэйнгоо хирээр хүлөө жиихэ" гэдэгтэл, саг ерээд байна. Аяар 100-120 мянган түхэригтэй хургуулида үмдэхэ гоё платинууды олонхи түрэлхидэй дилэжэ абахаргүй байһаниинь эли. Юрын зоной хүүгэд үнэтэй гоё сабхи үмдэнгүй, "Наран" гэхэн нэгэдэлэй дурадхаһан 45 мянгангата (багшшуулай), 59-79 мянгангата (ехэ хүүгэдэй) валенкануудыел үбэлдөө шэрэхэ баатай болохонь аа гү?..

Юрэдөө, эдэ бүхы үнэтэй хубсаһан сооһоо эгээл үнэгүйнь гэхэдэ, урдандаа басагадай хургуулидаа үмдэдэг байһан 34 мянган түхэригтэ хүрин плати байшаба.

"Буряткнига" нэгэдэлэй тагууд дээрэ буряад хэлэнэй болон литературыин хэдэн учебнигүүд, багшанарай хэшээлнүүдтээ хэрэглэхэ

дидактическа материалнууд харагдана. 1992 ондо хэблэгдэһэн "Буряад хэлэнэй тобшо тайлбари толи" хараад баярлабабди. Эндэ Бурядай болон Улаан-Үдэ хотын түүхээр номууд, хүүгэдэй уншаха уран һайханай литература ород болон англи хэлэн дээрэ дурадхагдана. Гансал буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн хүүгэдэй уншахаар номуудай үгы байһаниинь халагаламаар...

Т.САМБЯЛОВА.
Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

ЗОНОЙ ТОО ҮСӨӨРНЭ

1993 онһоо республикадамнай ажаһуудаг зоной тоо үсөөржэ байнхай. 1994 оной январийн 1-дэ 1 миллион 49 мянга 900 хүн ажаһуудаг һаа, 1995 оной январийн 1-һээ 1 миллион 48 мянга 800 хүн тоологдоно. Дайнай хүүлээр үнгэрһэн 50 жэлэй туршадан наһа бараһан зоной тоо түрэхэн хүүгэдэй тооһоо түрүүшынхээ ехэ болоод байна.

Гадна материална үйлэдбэрийн халбаринуудта хүүдэдэг зоной тоо 15 процент доошолоо һаа, социальна халбаринуудта хүүдэлгшэдэй тоо 19 процент ургаа. Бүхыдоо 1995 оной дүүрэтэр ажалгүйшүүлэй тоо 16 мянганда хүрэхөөр хүлээгдэнэ.

Манай корп.

Манай Хурамхаанай хургуулида 112-дохи хуралсалай жэл эхилхэнь. 1987 ондо уужам һаруул хоёр дабхар байшанда ороо һэмди. Мүнөө 970 хурагшадые 87 багшанар хургана. Бидэ хурагшадые шэнэ программаар хурганабди. Этикэ 5-7-дохи классуудта, психологи—8-9-дэхи классуудта, экологи 5-дахи классһаа 11-дэхи класс хүрэтэр үзэнэ. Экономико 10-11-дэхи классуудта заагдана. Гурбадахи жэлээ англи хэлэ 2-дохи классһаа хурагшад шудална.

Хүүлэй жэлнүүдтэ буряад хэлэ ба литературыин хэшээлнүүдтэ ехэ анхарал хандуулабди. Буряад хэлэн баян, хүрса, түрэл хэлээр дамжажа ерэхэн арадаймнай гүн сэдхэхэлэй

ҺУРАГШАДАЙМНАЙ АМЖАЛТАНУУ

баялигһаа хүртэнэбди. Буряад хэлэн ба литература бүхы классуудта заагдана. 9-дэхи класста буряад хэлээр шалгалта баридаг.

хургуулидамнай шадабари бэрхэтэй багшанар олон. Ород хэлэнэй, литературыин багша Е.И.Терентьева "Россин габьяата багша" гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнэ, Соросой Жасын нэгэдэхэ шатын шаанда хүртөө.

Жэлһээ жэлдэ хургуули дүүргэгшэдэй дүрбэдэхэ хүн бүхэн Москва, Санкт-Петербург, Томск, Новосибирск, Улаан-Үдэ хотонуудай дээрэ

хургуулинуудта хурахаяа ороно. Хүүлэй жэлнүүдтэ Новосибирскын университедэй Бурядай филиалда эгшэ, дүүнэр Тая, Анатолий, Андрей Бородинууд, Света Будаева, Виталий Хамарханов, Марина Щербаклова, Туяна Очирова гэгшэд хурахадан, бултадаа эрхим сэгнэлтэ абадаг, дээшлүүлэгдэһэн стипендидэ хүртэдэг байхадань, омогорхон, баясан ябадабди.

Үни сагһаа хойшо "Эрхим баян—эрдэм бэлэн" гэжэ зүбоор хэлсэдэг. Сэдхэл хургаал хоёр нэгэдэбэл, хүндэ үшоо юун хэрэгтэйб?

Манай хургуулиинь компада

ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОХО

ЗОРИГТОЙШУУ...
Хүүлэй хэдэн жэл туршад дэлхэйе тойро аяншалашад олошор Аяншалха дурагшад бүмбэрсэг дэлхэй шэнжэлэн хаража, сэдхэхэдэ гоё һайханай шэнгээн абаха шаарца зоригтой эдэ зон гургуулуудээр аяншал ябахадан, сэгнэшэгүй олоно.

Дэлхэйн гурэнүүдээр Норвегийн аяншалар үсэгэдэр Улаан-хотодомнай морин С к а н д и н а в и авиакомпаниин самолётта аяншалашад Йон Бьёрнстад Ола Норден хоёр Норвеги гурани мотоциклаар гараа Америкын Холбоо Штатуудаар, Канада Аляскаар аяншалар хүүлээрнь Магадан хүрсе самолёдоор нийслэл Якутск, Шэтэ хотон хүржэ, Улаан-Үдэ эрхэ байна.

Ола Норденгэн Йон Бьёрнстад хоёр нүхэсэй үнинэй. Энээнһээшье үр тээ тээ олон гургуули суг аяншалһан байха Мүн Ола Норденгэн наһанайнгаа нүхэртээ, хүүгэдтээ хургуулиноутагуудаар аяншалар мэдүүлэб.

Мүнөө аяншалагш Улаан-Үдэ хотон аяншалгынгаа визэ бүтээх Моңгол оронтой нийслэл Улаан-Баатархурууд Москва буужа, байшан 10 октябрь һара бологш Норвегийн бүтээ хараална.

Ц.ДАШ

Байгал шадарай нютагуудта

ХҮГТЭЙ-ХАНГАЙН ЭНГЭРТЭ

Нютаг нугануудта уула, обоонуудаа тахиха хэрэг нэргээгдэнэ. Урда жэлнүүдтэше тахидаг байгаа гэшэ аабза. Тезд хүүлэй үедэ обоо тахилгада нютагай зон бултаараа хабаададаг, хүзэглэн зальбарханай удаа ехэ найр наада эмхидхэдэг заншалтай. Хяагтын аймагай Алтай нютагай зон Хүгтэй-Хангай гэжэ мүргэлтэй хадын энгэртэ оршодог Хара-Толгойн обоо тахидаг юм. Алтайнаа уг гарбалтайшуул хэды холо хото, хууринуудта ажаһуудагыше наа, түрэл тоонтынгоо бурхадта, орон Хангайн эзэдтэ зальбархаяа олоороо суглардаг. Алтай нютагта тоонтотой. Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Е. Д. Раднаева иигэжэ хөөрөбэ:

Урдандаа Зүүн-Дунгы, Баруун-Дунгы, Шаазгай, Хабчуу, Шара-Хотогор, Баруун-Добо, Сагаан-Тохой, Дунгы гэхэ мэтэ хэдэн ондоо багахан тосхонууд байгаа юм. 1950-яад онуудаар бага хуурин, тосхонууды нэгэдүүлжэ, томодхогодон ажахы байгуулха үеэр, эдэ бүхы тосхонууд Алтай гэхэн нэгэ нютаг болоо хэн.

Хара-Толгой гэхэн обоо тахидаг газар эгсэ Сүхэ голой эрьедэ оршодог. Балдан-Брэйбун

дасанай Сэрэн лама обоо хонёор тахья. 14 төөлэй эндэ табигдаа. Урдандаа нэгэ угтай, шунаараа холбоотой гэр бүлэнүүд амяараа сугларжа, Дарсаг гү, али Улаан-Толгой гэхэн газарнуудта обоо тахидаг байһан юм. Мүнөөдөө Алтайн зон айл аймагаараа сугларжа, мүргэл хэнэ.

Мүргэлэй хүүлээр ехэ найр наадан наярба. Алтайн дунда хургуулин хүбүүд, басагад дуулаа, хатаргаа. Барилдаанай мурьсөөд нютагай бэрхэ тренер Сергей Очирович Цыбиков хүтэлбэрилөө. Нур харбалгаар мурьсөөн ажахын инженер-механик Василий Николаевич Дамбаевай хүтэлбэри доро үнгэрбэ. Волейбол наадаа, б хонин шан барюулагдаа. Эрхим спортсменүүдтэ 1 миллион түхэригэй мүнгэн шан үгтөө. Алтайн АКХ-гай хүтэлбэри (түрүүлэгшэнь Н. Г. Очиров) буантай энэ үйлэ хэрэгэй эмхи гуримтайгаар, һонирхолтойгоор үнгэрхэдэ горитой хубитаяа оруулаа. Бүхыдөө обоо тахилгыэ эмхидхэжэ, хүн зониие элсүүлжэ, олоор хабаадуулжа шаданан Радна Доржиевич Гонсоруновта баяр хүргэнэбди, гээд, хөөрөөгөө дүүргээ хэн.

Манай корр.

ШАЛГАЛТЫН НҮҮЛЭЭР

Мүнөө жэл Улаан-Үдэ хотын багшанарай институтта шалгалта абаха комиссида дунда хургуулин багша түрүүшынхэе хабаадалсаа. "Багша-95" гэхэн конкурсно иланан Елена Сергеевна Цыдыпова Улаан-Үдэ хотын 3-дахы хургуулин ород хэлэнэй, литературын багша юм. Шалгалтын нүүлээр тэрээнцэ хандажа, һанамжаарнь һонирхободи.

Ород хэлэ бэшгэй факультеттэ шалгалта баригшадай бэшһэн хүдэлмэри-найруулга шалгаабди. Мүн хари хэлэнэй факультеттэ литератураар шалгалта абаа һэмди. Мүнөө жэл сочинениин орондо илзожени бэшэе ха юм, тэрэ ехэ һайн гэжэ һананаб. Хүбүүд, басагадай эрдэм мэдэсэ, бэлэдхэл алишые талаһаа харагдана. Муутар бэшгэдһэн сочиненинүүды зарим шуран наймаашад худалдадаг болонхой. Тэрэение хэрэглэһэн олохон эдиршүүл "хоёр" сэгнэлтэ абаһан байха.

Хотын хургуулинуудта сочинени ходо бэшэдэг, хүдөөгэй хургуулинуудта иимэ даабари үсөөн үгтэнэ. Тиимэһээ найруулгын адуунууд илзожени соо олон байна. Хүдөөгэй зарим хургуулинуудта ород хэлэнэй, литературын хэшээлүүд хэдэн һараар болодоггүй. Энэ ушарта эдиршүүл ехэ хохидоно. Програмаар үзөөгүй байхадань, мэдэхэ юдынь хөөрүүлхэдэ, олон асуудал хурахадамнай, эли болоно ха юм даа. Тэрэниие зариман ойлгоногүй, унагаахань гэжэ һанана.

Хаа хаанагүй бэрхэ хүүгэд байнал даа. Эдын аймагай Петропавловкын, Түнхэнэй аймагай Аршаанай дунда хургуули дүүргэһэн хурагшад харюунуудаа гүнзэги, тодо, тобшоор хэлэнэ. Зарим эдиршүүлэй элдэб ном уншажа, ооһэдөө шалгалтадаа бэлдһэн байхадань, ехэ урматай байгаа, гэжэ Елена Сергеевна хөөрөбэ.

Е. ЦЫБЕНОВА.

ДОНОРНУУДА — ХҮНГЭЛЭЛТЭНҮҮД

Республикада донорнуудай хүдэлөөе нэргээхэ зорилготойгоор зарим тэды хэмжээнүүд абтана. Жэшээлхэдэ, байгша ондо Улаан-Үдэ хотын захиргаан Россин хүндэтэ донорнуудта хэдэн хүнгэлэлтэ тогтоогоо. 40 гү, али бүри олошые дахин һайн дураараа, түлөөлөггүйгөөр шуһаяа үгэһэн хүнүүд "Россин хүндэтэ донор" гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэдэг юм. Тэднэр хотын бүхы транспорттар (таксиһаа бэшэ) түлөөлөггүйгөөр ябаха эрхэтэй болонхой. Электрын элшэ хүсэни болон гэр байрын-коммунальна түлбэриин хахадьень ээ түлэдэг юм.

Т. САМБЯЛОВА.

ГАЛУУГА НУУРТА - САГААН ХИЛМЭН

Гусиноозерскын ГРЭС-эй дэргэдэхи загаһа үсхэбэридэг ажахын дулаан уһан соо Байгалай онсо шухаг амитадай нэгэн - хилмэн загаһан ажамидардаг. Бусад хилмэнүүдхээ юүгээрээ илгаатайб гэхэдэ, тэрэ сагаан үнгэтэй юм. Байгша оной зун сагаан хилмэн загаһые баряад, хэмжэжэ, шэнжэлжэ үзөө. 2 килограмм шэгнүүртэй, 77 сантиметр утатай, 7 жэлтэй сагаан хилмэн хадаа загаһадай дунда ёһотой альбинос байшаба.

"БУРЯАД ОРОН-95"

Дуулан магтаал дуулим нютагаа. П.БУРМАКИНАЙ фото.

СПОРТ ТОВШОХОНООР

БҮР ХАРБААГА. Залуу-шуулай дунда Европын түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөндэ хабаадахаяа Россин Федерациин суглуулагдамал команда Лондон ошохоёо үсэгдээр Москваһаа мордобо. Улаан-Үдын лингвистическэ гимнази дүүргэдэ, коммерсантын ажал ябуулгада жэл соо США-да хуража ерһэн спортын мастер Зоригто Манханов оронойнгоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, тиимэ ошобо.

Ушарынь гэхэдэ, һаяхан тэрэ Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө Чебоксара хотодо үнгэргэгдһэн мурьсөөндэ мүнгэн медаллар шагнагдаа гэжэ мэдээсээ һэмди. Гадна нютагаймнай хүбүүн Холбоото Штадуудта хуража байха үедөө һорилго бэлэдхэлээ үргэлжэлүүлжэ, США-гай нэгэ штадай чемпион болоһон байна. Хүсэл эрмэлзэл ехэтэй хүн хаанашые ябахадаа, дуратай хэрэгээ эрхилдэг байна бишуу.

БОКС. "Хани барисаан" гэжэ уласхоорондын мурьсөөн һаяр Монголой ниислэл Улаан-Баатар хотодо эхилхэнь. "Буряад ороной суглуулагдамал командын гэшүүд, спортын мастернууд Эрдэни Султумов, Эрдэни Бабудоржиев, Марк Пурбуев, Вадим Федьев, Алексей Овчаренко, Алексей Кицелев, Александр Путинский болон бусад энэ ехэ мурьсөөндэ республикыһаа нэрэ хүндые хамгаалха. Урда тээнь манай республикын боксернууд заншалта мурьсөөндэ амжалтатайгаар хабаададаг хэн. Мүнөөшье арһан бээлэйн

шадабаритаднай амжалта туйлаха аабза", гэжэ республикын суглуулагдамал командын тренернүүдэй нэгэн — Буряадай багшанарай институтай физическэ культурын факультеттэ кафедрые даагша, уласхоорондын классай спортын мастер, профессор В.А.Стрельников хөөрөнэ.

ФУТБОЛ. Клубай командануудай дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мурьсөөнэй хоёрдохи дүхэригэй нааданууд эхилбэ. Ээлжээтэ турта "Импульс" "Мотор" командые 3:2 тоотойгоор илаба. Эндэ довтологшод Василий Лобсанов, Владимир Ринчинов гэгшэд командынгаа амжалтада ехэ хубитаяа оруулан байха юм. Энэ нааданай хүүлээр "Импульс" 23 очкотойгоор урагнаа гараба. Мяханай комбинадай "Пищевик" Гусиноозерскын "Шахтеры" талмай дээрэ утгажа абахадаа, 1:3 тоотойгоор шүүгдэшоо. Хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой "Металлист" "Звезда" командатай наадахад, 4:1 тоотойгоор илаба. Транспортн "Локомотив" авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй "Забайкалец" гэжэ спортын клубай футболистнуудтай 1:1 тоотойгоор тэнсэһэн байха юм. 21 очкотой "Мотор" хоёрдохи һуури эзэлнэ. Транспортн "Локомотив" болон Гусиноозерскын "Шахтер" тус тустаа 18 очкотой болоод, удаадахи хууринуудта дабиана.

ПАУЭРЛИФТИНГ. Эхэнэр-нүүдэй дунда спортын энэ

зүйлөөр Европын түрүү эзэлхын түлөө хураангуй августын һууд багтаа үнгэргэгдэхэ. Буряадай багшанарай институтай физическэ мастер Светлана Тесляева, Александр Деханов, хас Москва ошобо. Тэндэ хонго хонго соо һорилого хэлмэ хүүлээр, Великийн нийслэл хотод мордо Залуушуулай дундаһаа оло дахин чемпион нютагайһаа басагандэ мурьсөөндэ амжалта туйла хүсөө.

КИКБОКСИНГ. Энэ Россин Кубогта хуртам мурьсөөн сентябрь Санкт-Петербург болохоор хүлээгдэнэ. СНГ-гэй түрүү һуури түлөө дүрөөдхи мурьсөөн амжалта туйлаһан Мошкин, Юрий Садыр Улахинов гэгшэд энэ мурьсөөндэ зорилготой эртэһнээр һорилого хэрэгсэлнүүдэй багшанарай институтай спортын мастерта канц Мошкин тэндэ уулзалгануудаа диилэжэ, мурьсөөнэй бэрхэ спортмен гэжэ тусхай шаңда хүртөө Улахинов спортын энэ Россин спортын суглуулагдамал бүридэлдэ орожо, Европын хабаадахад, илаата байгаа.

Б.М. ЖИТ

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правитель

Redactor Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАНЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖПЖПГОВ Б.М.Ж. (харюусалгата секретарь), ШИМАЕВ П.Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С.Д., ШИПТАЕВ В.П. (хэлэлтэй директор), РИПЧИШОВ С.Д. (редакторай орлогшо), САМБЯТОВА Т.В. Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ. Каландаришвилиин үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци. Газетэ хэблэлэй 2 хууданан хэмжээгэй. Индекс 50901. Хэһэг 4800. Стрессотинта гүнаагдаһан цаг 17.00. Буряад Республикын республиканы типографидэ газетэ хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэ абтанхай. Заказ №155.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариадай - 2-60-91, шиптын-полиграфическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23 социально-экономическэ - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлтой, эрдэмэй болон хургуулинуудай - 2-57-63, олоштын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-11; корреспондентнүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61, Баргажанда - 91-6-40. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05